

minden tekintetben egyenlővé teszi az iskola jogi helyzetét a többi hatóságokéval, ezzel csak használni fog a magyar közoktatás ügyének, emelni fogja tekintélyét az iskolának és a tanároknak. SZÉCHY ÁKOS.

AZ IFJÚSÁGI KÖNYVTÁRAK KEZELÉSÉRŐL.

Hogy a serdülő gyermeket és ifjúságot fejlődéséhez mért s lelkének egészséges fejlesztésére alkalmas olvasmányokkal lássuk el, ez a középiskolai ifjúsági könyvtáraknak a célja. — Találja meg bennök a gyermek azokat a *léleknevesítő* és *mulattató* olvasmányokat, melyek felüdítsék a tanulástól fáradt lelkét; kellemesen elszórakoztassák s kipihentessék a feszült figyelmet kívánó iskolai munkától elcsigázott idegeit. Találjon végül bennük érdekesen *oktató* olvasmányokat is.

Ha meggondoljuk az ifjúsági könyvtárnak ezt a nemes hivatását, helyesnek kell tartanunk, hogy minden tanulóra nézve kötelező annak használata s lelkiismeretes, buzgó tanárember sohasem fog irtózni attól a munkától, hogy mint egyik vagy másik osztálynak a könyvtárosa, bíbelődjék a könyvosztással, könyvek rendben tartásával s mindenek előtt új könyveknek a beszerzésével. Hiszen ezzel egy egész nemzedék lelki épületéhez illesztheti oda a «fő szegletköveket». Ez pedig csak elég nemes munka!

Épen azért nagy gyönyörűséggel olvastam a Magyar Pædagogia-ban *Szitnyai Elek* fejtegetéseit, melyekben lélektani belátással, a gyermeki lélek, a gyermeki természet iránt való őszinte érdeklődéssel ismertette, hogy milyen szellemi táplálékot óhajt a gyermek fejlődésének különböző fokain.

Ő foglalkozott e könyvtáraknak a szellemével s használásukra nézve is tett érdekes megjegyzéseket; engedje meg a szíves olvasó, hogy én magára a könyvtárnak a *kezelésére* vonatkozólag említsek vázlatosan egy pár gondolatot, tehát inkább külsőségekkel foglalkozzam!

Olyan dolgok ezek, melyeket bizonyára mindenki ismer s fel kell tennem, hogy mindenki helyesel is, ha igazán szereti tanítványait s pusztá robotmunkának, közönséges kenyérkeresetnek nem tekinti ezt a mi hivatásunkat.

A rendtartás szerint hazánkban minden középiskolájában kell lenni ifjúsági könyvtárnak s a józan ész követelése, hogy minden osztálynak külön kell kezelni a könyvtárát, legfeljebb a VII. és VIII. osztályét lehet együtt, mert ezeknek az osztályoknak a tanulói sem a tanultság, sem egyéb irányú lelki fejlettség tekintetében nem olyan elütők egymás-

tól, hogy szükséges volna a különválasztás, sőt sok tekintetben bajos is lenne.

Leghelyesebb, ha az egyes osztályok könyvtárának kezelői az illető osztálytanárok. Igaz ugyan, hogy az osztálytanárság úgynevezett terhei mellett ezt is tekintheti az ember tehernek, ha épen akarja, de meg vagyok győződve, hogy a magyar tanárok legnagyobb része nem hogy tehernek tartaná, hanem inkább kellemes foglalkozásnak érzi ezt.

Az osztálytanár ismeri legjobban saját tanítványainak értelmi fejlettségét, gondolkodása módját, erényeit, hibáit; legjobban tudhatja, miféle könyv felel meg ezeknek leginkább, hogy az illetőnek azt ajánlja elolvasásra. Ő néki lehet legtöbb alkalma meggyőződni arról, hogy a gyermek igazán és komolyan elolvasta-e a könyvet vagy csak kapkodva és figyelmetlenül. Ezt meg is kell tenni; persze nem kánpadon való valatással, hanem a magán érintkezésben.

S milyen érdekesen megfigyelheti azután a gyermek hajlandóságait a lelkiismeretes nevelő az olyan nyilatkozatokból, melyeket egyik-másik könyvre tesz! Maga ez a megfigyelés megérdemli azt a fáradságot, a mit az ember a könyvtárra fordít.

Ezek után az lehet a kérdés, mikor és hányszor tartsa az ember a könyvosztást.

Erre nézve eltérők lehetnek a vélemények s tényleg sok tekintet lehet erre nézve döntő. Általában kéthetenként szokott ez történni; ez elég is, ha testesebbek a könyvek, de minden esetre meg kell gondolni, vajjon kielégíti-e ez a gyermek szükségletét, még az alsóbb osztályokban is, ha esetleg vékonyabb könyveket kapnak.

Természetesen ők maguk segítenek magukon s kicserélgetik időközben is a könyvüket, de bizony a tanár tudtán kívül, esetleg akarata ellenére. Ez aztán nem valami nagy hasznára válik sem a tanár iránt való bizalomnak, sem a fegyelemnek.

Én a II. osztályban hetenként tartottam könyvosztást, persze csak a vékonyabb könyvekkel, a vastagabb köteteket két hétre adtam ki, sőt hosszabb időre is, ha nehezebb tárgyúak voltak, s legcsekélyebb mértékben sem tapasztaltam, hogy ez által tanítványaim szorgalma csökkent volna.

Természetesen óvatosnak kell az embernek lenni, hogy túlságos olvasómánia ne keletkezzék bennük, de azt hiszem, még jobban elkerülhetjük ezt a beteges hajlandóságot, ha kielégítjük szükségletüket, mint ha ok nélkül szorítjuk őket vissza a tetszés szerint való olvasástól.

Különösen késő ősszel s télen, mikor leginkább a szobára vannak utalva, lássuk el őket kellő olvasmányokkal, úgy legjobban elkerültetjük velük a kártyát s a deákok unalmának egyéb átkos elűzőit. Később aztán, mikor ismét többet mozoghatnak szabadban s kell is mozogniok,

játszaniok, akkor bátran csökkenthetjük a könyvosztások számát s május 15-ére, mikor az összefoglaló ismételések kezdődnek, be is kell rekeszteniünk.

Azonban akár két héten, akár hetenként adunk nekik könyveket, tűzzünk ki egy határozott napot s azt *tartsuk is meg* mindig pontosan, hogy ezzel is a rendhez szokjanak!

Néhol szokásban van, hogy olyan tanulónak, kit valamelyik ellenőrző tanácskozáson hanyagnak jelentenek ki, állandóan nem adnak aztán könyvet.

Ezt nem tartom helyesnek; ezzel épen nem fokozzuk a szorgalmát, csak méltó elkeseredést keltünk benne. S ha meg van róva valami tárgyból, talán csak nem fog örökké azzal a tárggyal vesződni?! Akkor is maradhat talán annyi ideje, hogy naponként egy rövid félórásckát kedve szerint olvassathasson?!

S ha mi nem adunk neki könyvet, majd adnak a társai a mi akaratunk ellenére; ha azok nem, majd ad valamely közkönyvtárnak jó lelkű öre Zola- és Maupassant-féle regényeket. Mert az embernek azért van esze, hogy olvassa, ha épen kedve tartja. S végre is, megfizette a könyvtár díját, joga van hozzá, hogy kapjon is érte könyvet.

Egészen más, ha valami leckeórának az unalmát akarná elűzni pad alatt való olvasgatással; akkor ám vonjuk meg tőle, de akkor is csak rövid időre, vagy inkább büntessük más, alkalmasabb módon.

Arra, azt hiszem, nem is kellene külön felhívnom egyetlen komoly embernek a figyelmét sem, hogy a könyvtár kezelésében a legszigorúbban rendet tartson; a kiadás naplóját is legszigorúbb rendben vezesse. Mert furcsa hatással van az a fiúkra, ha észreveszik, hogy a könyves szekrényben a 20-ik számú könyv ott van a 100-ik mellett, majd ezután az 50-ik és így tovább. Nem esik az olyan nehezére az embernek, mindenkor helyrerakni a könyveket, bármely fiú még segít is hozzá. Mert hát különös az, ha olyant követel a tanár, a miért aztán a tanulót esetleg minden nap korholnia kell. S az a fiú éles szemmel figyeli meg tanárának minden ferdeségét, minden rossz szokását és — sajnos — nem csak megfigyeli, hanem bámulatos módon el is tanulja őket.

S lehetőleg óvnunk kell a tanulókat attól a felfogástól, hogy a lángelméknek velük született sajátsága a rendetlenség, mert akkor mindigik annak képzele majd magát.

Mindezek, a miket elmondtam már, annyira hétköznapi dolgok, hogy emlegetésük talán felesleges, sőt bosszantó is volt.

De egy dologra rá kell még térnem, a mit az ifjúsági könyvtárak kezelésében végtelenül fontosnak tartok.

Kötelezve vannak a tanulók, hogy a könyvtárt használják; az új tanításterv határozottan előír kötelező házi olvasmányokat. Azonban a gyermekek kezén nagyon hamar piszkolódnak a könyvek; nyálazzák a

lapokat forgatás közben s ez a legjobb alkalom arra, hogy esetleges beteg gyermekről másikra terjedjen a betegsége; s hányban nem lap-pang a tüdőbaj csirája?! Arra kötelezzük hát őket, hogy ezeket a könyveket forgassák?!

*Szükségesnek, feltétlenül szükségesnek tartom tehát, hogy a könyveket alkalmas módon fertőtlenítsék, még ha nem használta is beteg gyermek, legalább minden évben egyszer, a nagy szünetben, mikor más csoport kezére mennek át. Fertőző betegség gyanújában lévő gyermektől használt könyvet fertőtlenítsenek minden egyes alkalommal; s ha nyilvánvalóan ragályos betegségben volt a gyermek, egyszerűen égessék el azt a könyvet!** Erre engedélyt adhatna a felsőbb hatóság az igazgatóknak a hosszas kiselejtező eljárás elkerülésével. S egyáltalában az ifjúsági könyvtárakat *gyakrabban kellene selejtezni*. Az elpiszkosodott példányok helyett újakat kellene venni s olyanokat, melyek valósággal undort keltenek az emberben, gyermek kezébe nem volna szabad adni.

Így folyton felfrissíthetnők a könyvtárakat, hiszen az nem lehet célunk, hogy évről-évre más-más munkákat szereztve be, összehalmozzuk a könyveket, hanem csak az, hogy megtalálják a tanulók azokat az olvasmányokat, melyekre szükségök van. S ez nagyon elérhető 60 vagy 80 munkával egy-egy osztály könyvtárában.

Ezt feltétlenül meg kell tenni, az iroda átalányából bizonyosan telik valami hatásos, füstölve-fertőtlenítő szerre.

Csak az a bámulatos, hogy erről még írni kell, ezt még kívánni kell valakinek, a ki még hozzá, nem is czéhbeli öre az egészségügynek.

Egyetlen gyermeknek az élete, az egészsége többet ér, mint az országnak összes ifjúsági könyvtárai, s ha óvjuk őket a túlterheléstől, játszatjuk, erősítjük őket, nagyon rosszul cselekszünk, ha máskor meg oda nyomjuk kezükbe a kölcsönkönyvtárak piszkos köteteit, hogy évi 50 krajczárért vagy egy forintért betegségrákkal lássuk el őket.

Különben is, ismerve miniszterünknek a tanulóifjúság iránt érzett igaz szeretetét, hiszem, hogy nem sokára el is rendeli az ifjúsági könyvtáraknak kötelező, rendes fertőtlenítését.

Ezeket tartottam szükségesnek elmondani az ifjúsági könyvtárak kezeléséről; vajha meglebbe soraimnak a kellő sikere!

(Szentés.)

MOLE CZ BÉLA.

* A hatóságtól ily esetben elrendelt fertőtlenítés olykor bizony felületes is lehet.